

Warszawa, 08-03-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.541.139.2022.KM

Pan

Paweł Szefernaker

**Pełnomocnik Rządu ds. uchodźców
wojennych z Ukrainy**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze!

Do mojego Biura wpływają liczne skargi dotyczące utraty statusu „UKR”, o którym mowa w art. 8 pkt 24a lit. d ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz.U. z 2022 r. poz. 1191 ze zm.), przez uchodźców wojennych z Ukrainy, którzy nie wyjechali z Polski na okres powyżej 30 dni, co powoduje utratę tego statusu z mocy prawa.

Zgodnie z art. 4 ust. 17a ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 103 ze zm.; dalej „ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy”), status UKR jest automatycznie zmieniany na status NUE po przekazaniu przez Komendanta Głównego Straży Granicznej z rejestru obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy oraz którzy złożyli wniosek o nadanie numeru PESEL, informacji m.in. o wyjeździe z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres powyżej 30 dni.

Z kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich skarg wynika, że w ostatnich tygodniach obywatele Ukrainy tracą status UKR pomimo powrotu do Polski z Ukrainy przed upływem 30 dni. Co więcej, zdarzyły się przypadki, kiedy status ten został odebrany pomimo nieprzerwanego pobytu na terytorium Polski. O jego utracie większość obywateli Ukrainy dowiaduje się przypadkowo, na przykład po wstrzymaniu wypłaty świadczenia przez ZUS.

Przyczyną błędnej zmiany statusu UKR na NUE może być fakt, że funkcjonariusze Straży Granicznej rejestrują datę wyjazdu obywateli Ukrainy z Polski, natomiast daty powrotu już nie. Z komunikatu opublikowanego w dniu 27 stycznia br. przez Straż Graniczną¹ wynika, że wracając do Polski, obywatele Ukrainy powinni podczas odprawy paszportowej informować funkcjonariuszy Straży Granicznej o zamiarze wjazdu do Polski w związku z korzystaniem z uprawnień z ochrony czasowej oraz każdorazowo okazać dokument elektroniczny diia.pl w celu uniknięcia utraty statusu UKR. Wskazano, że wjazd na terytorium Polski bez poinformowania o ww. okoliczności lub bez okazania dokumentu elektronicznego diia.pl może spowodować, iż dane cudzoziemca nie zostaną ujęte w rejestrze obywateli Ukrainy. Uchodźcy wojenni z Ukrainy mogą nie zdawać sobie sprawy z istnienia takiego obowiązku, zwłaszcza że nie wynika on wprost z obowiązujących przepisów prawa, a jest praktyką stosowaną przez funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Status UKR może zostać przywrócony na podstawie art. 4 ust. 17b ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, jeśli osoba, której nadano numer PESEL, potwierdzi, że jej pobyt poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej nie trwał dłużej niż 30 dni. Jednak częstą praktyką jest niewstawianie stempli przez funkcjonariuszy Straży Granicznej do paszportów obywateli Ukrainy, którzy posiadają dokument elektroniczny diia.pl. Skutkuje to trudnościami w udowodnieniu przez cudzoziemca, że nie opuścił on terytorium RP na okres powyżej 30 dni. Ponadto daty, z jakimi zostaje przywrócony status UKR, różnią się w zależności od organu gminy, do którego zgłosił się obywatel Ukrainy. Niektóre urzędy przywracają status UKR z datą wyjazdu z Polski, a więc cudzoziemiec według rejestru obywateli Ukrainy nieprzerwanie, także przez czas wyjazdu nieprzekraczającego 30 dni, posiada status UKR, natomiast inne przywracają go z datą powrotu z Ukrainy, co skutkuje odpowiednią przerwą w posiadaniu statusu UKR.

---

¹ <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/11258,Komunikat-dla-osob-posiadajacych-status-PESEL-UKR.html>.

Kolejnym zidentyfikowanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich problemem jest ponowne nadawanie statusu UKR w sytuacji, gdy powinien być on przywrócony. Zgodnie z art. 4 ust. 17f ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy osobom, którym zmieniono status UKR m.in. w przypadku opuszczenia przez nie terytorium Polski na okres powyżej 30 dni, może on zostać ponownie nadany w wyniku przybycia na terytorium RP z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa. Organom gminy zdarza się jednak stosować tę procedurę w przypadku, gdy pobyt obywatela Ukrainy poza granicami Polski nie przekroczył 30 dni i jego status UKR powinien zostać przywrócony. Wówczas wniosek o przywrócenie statusu jest traktowany jak wniosek o jego ponowne nadanie i w efekcie cudzoziemiec ponownie otrzymuje status UKR, ale z datą złożenia wniosku. Z tego powodu wielu obywateli Ukrainy mierzy się z problemem uzyskania świadczeń za okres, w którym nie posiadali statusu UKR, ponieważ był im on odebrany przez pomyłkę.

Chciałbym także zwrócić uwagę Pana Ministra na duże opóźnienia we wprowadzaniu zmian w rejestrze obywateli Ukrainy przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, co wywiera negatywne skutki dla uchodźców wojennych z Ukrainy. W wielu przypadkach wprowadzenie daty wyjazdu obywatela Ukrainy z Polski, a następnie zmiana statusu UKR na NUE, następuje po kilku miesiącach od jego powrotu do Polski po tym wyjeździe. Przez ten czas cudzoziemcy mogą wciąż pobierać świadczenia, nie będąc świadomi utraty statusu UKR. Uchodźcy następnie otrzymują żądanie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z uwagi na opuszczenie Polski na okres dłuższy niż 30 dni, pomimo że ich faktyczna nieobecność w Polsce trwała krócej.

Jednocześnie w niektórych przypadkach obywatele Ukrainy zostają pozbawieni statusu UKR od razu po kontroli granicznej przy wyjeździe z Polski, bez oczekiwania na 30-dniową nieobecność na terytorium Polski. Taka praktyka może z kolei prowadzić do problemów z ponownym wjazdem do Polski. Status UKR uprawnia obywateli Ukrainy do posiadania dokumentu elektronicznego diia.pl, który wraz z ważnym dokumentem podróży służy do przekraczania granic zewnętrznych strefy Schengen. W przypadku bezpodstawnego pozbawienia statusu UKR przy wyjeździe z Polski, przy ponownym wjeździe do Polski obywatel Ukrainy nie może już okazać funkcjonariuszom Straży Granicznej dokumentu elektronicznego diia.pl, nawet w sytuacji, w której nieobecność w Polsce trwała krócej niż 30 dni. Tym samym takie osoby mogą być narażone na ryzyko, że nie będą mogły ponownie wjechać do Polski.

Pozbawienie statusu UKR w wyniku błędnego uznania, że obywatel Ukrainy wyjechał z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres powyżej 30 dni wiąże się też z

utrata prawa do opieki medycznej, świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, czy pomocy społecznej, co ma bardzo istotne konsekwencje dla uchodźców wojennych z Ukrainy.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o odniesienie się do niniejszej kwestii, w tym do konieczności przyjęcia zmian na poziomie ustawowym w celu wprowadzenia jednolitej praktyki w zakresie przywracania statusu UKR lub wskazanie innych odpowiednich działań zaradczych dotyczących omówionego problemu. Proszę też Pana Ministra o odniesienie się do praktyki Straży Granicznej polegającej na braku aktualizacji w rejestrze obywateli Ukrainy daty powrotu uchodźców wojennych z Ukrainy do Polski. Będę wdzięczny za potraktowanie niniejszej sprawy jako pilnej.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/